

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันการพัฒนาทางสังคมเศรษฐกิจ และการเมืองได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งพัฒนาการเหล่านี้มีมนุษย์เป็นผู้กระทำขึ้น โดยเฉพาะการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนานั้นไม่ได้มีเฉพาะแต่เพียงผู้ชายเท่านั้น ผู้หญิงก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้สังคมและประเทศชาติเจริญเติบโตมากขึ้น เป็นที่ยอมรับกันว่าผู้หญิงในปัจจุบันก็มีความรู้ความสามารถทัดเทียมเท่ากับผู้ชายเช่นกัน ดังนั้นสิทธิของชายและหญิงจึงควรมีอยู่เท่าเทียมกันตลอดจนได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเหมือนกัน เวลาที่ผ่านมาจะพบว่าผู้หญิงมักจะออกมาเรียกร้องถึงสิทธิที่ควรมีให้เท่าเทียมกับชายอยู่บ่อยครั้ง ทั้งที่กฎหมายก็บัญญัติไว้เช่นนั้น แต่ในความเป็นจริงผู้หญิงยังเป็นเพศที่อ่อนแอกว่าผู้ชาย ธรรมชาติยังสร้างให้ผู้หญิงมีความอ่อนโยนนุ่มนวลอ่อนหวาน อันเป็นลักษณะของสตรีเพศนั่นเอง ในขณะที่เดียวกับผู้ชายถูกกำหนดขึ้นจากธรรมชาติให้มีความแข็งแรงแข็งแกร่งภาวะทางธรรมชาติของผู้หญิงจึงไม่แข็งแรงเท่าผู้ชาย ในสังคมที่เป็นจริงสตรีจึงถูกข่มเหงรังแกและถูกเอารัดเอาเปรียบจากผู้ชายอยู่เสมอ

อาจกล่าวได้ว่าสถานภาพของสตรีไทยในปัจจุบันได้รับการพัฒนาดีขึ้นกว่าในอดีต แต่ดูเหมือนว่าสตรีไทยยังคงเผชิญกับความรุนแรงและการเอารัดเอาเปรียบในรูปแบบต่างๆ สาเหตุที่เกิดขึ้นเช่นนี้เนื่องจากระบบการให้คุณค่าหญิงชายที่ไม่เท่าเทียมกันเช่นค่านิยมที่เปิดโอกาสให้ผู้ชายมีเสรีภาพทางเพศ ในขณะที่ผู้หญิงถูกวัดคุณค่าจากการรักษาพรหมจรรย์ของตนเอง¹ ความเชื่อเหล่านี้ประกอบกับสิ่งแวดล้อมทางสังคมนับเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความรุนแรงในรูปแบบต่าง ๆ โดยเฉพาะเป็นการทำให้สตรีถูกกระทำล่วงเกินทางเพศเรื่อยมา ยิ่งไปกว่านั้นพบว่าอาชญากรรมได้ทวีความรุนแรงต่อสตรีซึ่งเกิดขึ้นบ่อยมาก โดยเฉพาะผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมที่เป็นหญิงในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศและยิ่งมากไปกว่านั้น แม้แต่ ผู้หญิงที่เป็นผู้ต้องหา ก็ถูกเจ้าพนักงานของรัฐกระทำการโดยไม่ชอบเช่นกัน ปัญหาเหล่านี้ไม่ได้ถูกแก้ไขจากกระบวนการยุติธรรมอย่างจริงจัง หรือแม้แต่กฎหมายอาญาก็ยังไม่

¹ สุนันท์ ดวงจันทร์, "ความรุนแรงต่อสตรี," วารสารครอบครัวศึกษา ปีที่ 8 ฉบับที่ 22 (เมษายน 2540) : 17.

คุ้มครองการกระทำความผิดที่เกิดจากเจ้าพนักงานด้วยเหตุผลที่ว่าความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการของเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญาในปัจจุบันอันจะครอบคลุมเฉพาะการกระทำในตำแหน่งหน้าที่หรือการปฏิบัติหน้าที่ราชการเท่านั้น โดยมีได้ก้าวล่วงไปถึงการควบคุมในสถานะของการเป็นเจ้าพนักงานทำให้มีการอาศัยโอกาสของการเป็นเจ้าพนักงานไปกระทำความผิดฐานอื่น ๆ ที่มีได้ใช้อำนาจหน้าที่หรือเป็นการปฏิบัติหน้าที่ แต่เป็นการอาศัยสถานะของการเป็นเจ้าพนักงานในการกระทำความผิดฐานอื่น ๆ เช่นเจ้าพนักงานตำรวจจับกุม ผู้กระทำความผิดได้ ซึ่งผู้กระทำความผิดเป็นหญิงแล้วเจ้าพนักงานตำรวจนำเอาหญิงผู้ต้องหาไปข่มขืนกระทำชำเราหรือกรณีเจ้าพนักงานสอบสวนคดีอาญาทำร้ายร่างกายผู้ต้องหาในการสอบสวนคดี ซึ่งคดีเหล่านี้ไม่มีการฟ้องเจ้าพนักงานในความผิดฐานเจ้าพนักงานปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 157 แต่เนื่องจากการกระทำความผิดมิได้เป็นการปฏิบัติหน้าที่จึงไม่เป็นความผิดฐานนี้² เห็นได้ว่ากฎหมายอาญาที่บังคับใช้ก็ไม่สามารถลงโทษเจ้าพนักงานซึ่งกระทำการไม่ชอบด้วยกฎหมายได้ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานสอบสวนหรือเจ้าพนักงานอื่น ๆ ที่มีหน้าที่เช่นเดียวกัน ยังคงปฏิบัติหน้าที่ต่อผู้ต้องหาที่เป็นหญิงยังไม่ถูกต้อง ซึ่งบางครั้งได้กระทำล่วงเกินทางเพศผู้ต้องหาหญิงอยู่เสมอซึ่งจะพบเห็นได้จากข่าวหนังสือพิมพ์ หรือโทรทัศน์เป็นประจำ ปัญหาเหล่านี้ยังคงเกิดต่อไปซ้ำแล้วซ้ำอีกไม่มีที่สิ้นสุด

ในกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยนั้น กล่าวได้ว่าการให้ความคุ้มครองเกี่ยวกับสิทธิของสตรีที่เป็นผู้ต้องหาและผู้เสียหายยังมีอยู่น้อยมากโดยเฉพาะในชั้นพนักงานสอบสวน ทั้งที่สิทธิของสตรีที่ควรได้รับการปฏิบัติจากพนักงานของรัฐอย่างเป็นธรรมและถูกต้องตามกฎหมายซึ่งเป็นไปตามสิทธิเสรีภาพขั้นมูลฐานตามหลักปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย³ แต่ในทางปฏิบัติสตรีมักจะถูกล่วงละเมิดทางเพศหรือถูกทำให้ได้รับความอับอายจากเจ้าพนักงานของรัฐอยู่เป็นประจำ เช่น ผู้ต้องหาที่เป็นหญิง ในการจับกุมหรือตรวจค้น ในทางปฏิบัติเจ้าพนักงานตำรวจที่เป็น

² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 737/2504 ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 เป็นความผิดที่เจ้าพนักงานปฏิบัติหน้าที่หรือละเว้นปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานนั่นเองโดยมิชอบเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใดหรือโดยทุจริต แต่ที่โจทก์ฟ้องว่าจำเลยขืนนุ่งคร่อมตัวโจทก์ และนำสืบว่าเลิกผ้าและจับนมด้วย อันเป็นการกระทำในทางรักใคร่จะร่วมประเวณีกับโจทก์ ไม่เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของจำเลยซึ่งเป็นเจ้าพนักงานตำรวจเลย การกระทำของจำเลยจึงไม่มีมูลความผิดตามมาตรา 157.

³ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 , มาตรา 30 เป็นต้น.

ผู้ชาย มักจะเป็น ผู้กระทำการตรวจค้น จับกุมเองทั้งสิ้นอันเป็นผลมาจากสถานีตำรวจนั้น ๆ เจ้าพนักงานตำรวจหญิงมีน้อยหรือไม่มีเลย จึงเกิดกรณีมีการกระทำลวนลามทางเพศกันอยู่บ่อยครั้ง หรือกรณีที่ควบคุมตัวผู้ต้องหาหญิงไว้ในระหว่างสอบสวน เจ้าหน้าที่ตำรวจมักจะนำตัวผู้ต้องหาหญิงควบคุมรวมไว้กับผู้ต้องหาชายภายในห้องควบคุมเดียวกันถึงแม้จะแยกห้องย่อยให้ผู้ต้องหาหญิงอยู่ ซึ่งบางครั้งผู้ต้องหาหญิงถูกผู้ต้องหาชายข่มขืนกระทำชำเราหรือกระทำอนาจารหรือถูกทำร้ายร่างกายเป็นต้นเหตุการณ์เหล่านี้เป็นเหตุทำให้ผู้ต้องหาหญิงได้รับความเสียหาย อับอายและไม่ได้รับความเป็นธรรมในที่สุด สำหรับผู้เสียหายที่เป็นหญิงก็มักจะถูกเจ้าพนักงานสอบสวนกระทำไม่ชอบอยู่บ่อยครั้งหรือบางครั้งอาจตั้งคำถามถามผู้เสียหายในทำนองดูถูก ดูหมิ่นหรือให้เกิดความอับอาย เช่นกรณีหญิงมาแจ้งความเกี่ยวกับการถูกข่มขืนหรืออนาจารเจ้าพนักงานสอบสวนอาจตั้งคำถามว่า "ไปให้ทำเขาหรือเปล่า" หรือ "ยินยอมเข้าหรือเปล่า" เช่นนี้เป็นต้น ทำให้บางครั้งผู้เสียหายเกี่ยวกับคดีทางเพศไม่ยอมมาแจ้งความดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดเพราะเกรงว่าจะได้รับความอับอาย

ความจำเป็นที่ต้องมีการปรับปรุงแก้ไขกระบวนการยุติธรรมรวมถึงกฎหมายที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของสตรีในชั้นเจ้าพนักงานสอบสวน จึงสมควรได้รับการแก้ไขอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการคุ้มครองผู้เสียหายในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศอันเป็นเรื่องที่มีความละเอียดอ่อนและเป็นอันตรายต่อความรู้สึกของผู้เสียหายมากนั้นให้มีประสิทธิภาพ⁴ จึงเป็นสิ่งที่ควรกระทำอย่างเร่งด่วน รวมไปถึงควรต้องช่วยกันมากขึ้น กับการสร้างค่านิยมหรือเปลี่ยนทัศนคติในเรื่องดังกล่าวเสียใหม่เพื่อให้ผู้หญิงที่เคราะห์ร้ายที่ถูกข่มขืนกระทำชำเราต้องมาถูกข่มขืนซ้ำอีกโดยกระบวนการยุติธรรมของเราเอง⁵

⁴ นริศรา แดงไผ่, "การลงมือกระทำความผิด : ศึกษาเฉพาะกรณีการกระทำชำเรา," (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540), หน้า 1.

⁵ กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, กระบวนการยุติธรรมบนเส้นทางของการเปลี่ยนแปลง (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2541), หน้า 175-176.

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงสิทธิของผู้ต้องหาและผู้เสียหายที่เป็นสตรี ว่ามีกฎหมายคุ้มครองสิทธิไว้อย่างไร
2. เพื่อศึกษาถึงแนวทางปฏิบัติของเจ้าพนักงานตำรวจในการสอบสวนสตรีที่เป็นผู้ต้องหาและผู้เสียหายในคดีอาญา
3. เพื่อศึกษาถึงกระบวนการยุติธรรมของไทยเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจและแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับสิทธิของสตรีผู้เสียหายและผู้ต้องหาในคดีอาญา
4. เพื่อนำผลการศึกษาวิจัยไปปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแนวทางปฏิบัติและการบังคับใช้กฎหมายกับสตรีที่เป็นผู้ต้องหาและผู้เสียหายอย่างถูกต้องและเป็นธรรมกว่าในปัจจุบัน

1.3 สมมุติฐานของการวิจัย

ในปัจจุบันโลกได้พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ขณะเดียวกันกลับยอมรับความสามารถของสตรีที่มีโอกาสได้แสดงออกทัดเทียมกับชาย แต่ตามความเป็นจริงสตรีก็ยังคงเป็นเพศที่มีภาวะทางธรรมชาติไม่แข็งแรงเท่าผู้ชายและควรจะได้รับ ความคุ้มครอง ไม่ว่าจะสตรีจะอยู่ในฐานะผู้เสียหายหรือผู้ต้องหาในคดีอาญา ควรกำหนดหลักเกณฑ์ทางกฎหมายให้ชัดเจนเพื่อคุ้มครองสิทธิสตรี อาทิเช่น ในความผิดทางเพศเมื่อสตรีตกเป็นผู้เสียหายควรกำหนดหลักเกณฑ์ แนวทางปฏิบัติที่สามารถป้องกันมิให้เกิดความอับอายหรือเสียชื่อเสียงควบคู่ไปกับการแสวงหาข้อเท็จจริงในการกระทำความผิด หรือในกรณีที่สตรีตกเป็นผู้ต้องหาควรกำหนดมาตรการที่ไม่เป็นการล่วงละเมิดสิทธิสตรี อาทิเช่น การค้นหรือกรณีสอบสวนที่ต้องให้สตรีหรือผู้เชี่ยวชาญมีส่วนร่วม เป็นต้น

1.4 ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

การศึกษาวิจัยจะกล่าวถึงเฉพาะสภาพปัญหาและแนวทางปฏิบัติต่อสตรีที่เป็นผู้เสียหายและผู้ต้องหาในคดีอาญา โดยศึกษาถึงหลักเกณฑ์และแนวทางของกฎหมายที่บัญญัติไว้ ตลอดจนระเบียบและวิธีปฏิบัติต่าง ๆ ของเจ้าพนักงานสอบสวนโดยคำนึงถึงที่มาและแนวคิดพื้นฐานของกฎหมายในเรื่องนั้น ๆ รวมถึงแนวทางในการปฏิบัติและกรณีศึกษาของไทยและต่างประเทศ เพื่อนำมาศึกษาปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยให้มีความเหมาะสมมากขึ้น

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อให้ทราบถึงสิทธิของสตรีที่เป็นผู้เสียหายและผู้ต้องหาในคดีอาญาว่าควรเป็นเช่นใด
2. เพื่อให้หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมของไทยโดยเฉพาะชั้นเจ้าพนักงานสอบสวนได้ทราบถึงวิธีและแนวทางปฏิบัติต่อสตรีที่เป็นผู้ต้องหาและผู้เสียหายโดยให้แนวทางปฏิบัติเป็นไปอย่างถูกต้องชอบธรรม
3. เพื่อนำผลของการศึกษาวิจัยมาแก้ไขปรับปรุงกฎระเบียบและหลักเกณฑ์ของกฎหมายให้สอดคล้องกับแนวทางในการคุ้มครองสิทธิของสตรีตามรัฐธรรมนูญและปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนให้เป็นไปตามสากลและนานาชาติ